

I. В. Поўх
г. Брэст, Беларусь

ТРЫЯДА ІДЭНТЫЧНАСЦІ «АДЗІН – ІНШЫ – Я» Ў ЗБОРНІКУ
ПАЭТЫЧНЫХ МІНІАЦЮР МЭЙРЭД МЕЎ (MÁIGHRÉAD MEDBH)
«ВАР’ЯЦКАЯ АДЗІНОТА: РОЗДУМ МІЖВОЛЬНАГА САМОТНІКА»

Мэйрэд Меў (*MáighrÉad Medbh*) – сучасная ірландская паэтка, адна з першых прадстаўніц жанру перфарматыўнай паэзіі ў сваёй краіне. Творчасць Мэйрэд Меў уяўляе сабой спробу асэнсавання катэгарыяльнай сутнасці асобы і яе складнікаў, вербальнае ўвасабленне адзінства фізічнага і духоўнага, імкненне зазірнуць унутр і углыб уласнай існасці [1]. Неад’емнай перадумовай такога самаасэнсавання з’яўляецца стварэнне замкнёнага асяроддзя, цалкам адасобленага ад знешняга свету, пазбаўленага старонніх уздзеянняў і ўплываў. Менавіта таму адным з лейтматываў творчасці паэткі становіцца матыў адзіноты як стану, найбольш прыдатнага для самааналізу і самаідэнтыфікацыі.

Зборнік вершаў-афарызмаў “Вар’яцкая адзінота: роздум міжвольнага самотніка” (*Savage Solitude: Reflections of a Reluctant Loner*) [2] складаецца з 303 унутраных дыялогаў і замалёвак, якія матэрыялізуюць пачуццё адзіноты ў катэгорыях адсутнасці і прысутнасці. Асноўная думка кожнай з паэтычных мініацюр агучваецца трыма “галасамі”: “Адзін” (*One*), “Іншы” (*The Other*) і “Я” (*I*). Першы з іх – засяроджаны, абачлівы, накіраваны ўглыб сябе – увасабляе прыродныя інстынкты чалавека. “Іншы” прамаўляе голасам старонніх назіральнікаў – філосафаў, навукоўцаў, паэтаў, мастакоў і пад. Трэці голас – “Я” – увасабляе рацыянальны бок асобы. Гэта адзіны голас, які таксама прыслухоўваецца да іншых. У сваю чаргу, сам зборнік таксама мае трохчасткавую структуру, з розным парадкам галасоў у кожнай частцы. Так, першая частка “агучвае” перажыванне болю і пакут выгнання і мае назву “Калі наканавана жыць”. Галоўным “голсам” другой часткі становіцца

“Іншы”, падкрэсліваючы кантэкстуальную абумоўленасць жыццядзейнасці асобы ў “небяспечным свеце”. Нарэшце, у трэцяй частцы пад назвай “Пункт погляду” на першы план выходзіць “Я” як сінтэз “Аднаго” і “Іншага”.

У мініяцюрах першай часткі зборніка першы, асноватворны, голас належыць “Аднаму”, што прадвызначаецца ўжо яе назвай – *If One is to Live*. Асоба “Аднаго” выступае матэрыяльным увасабленнем волі, свабоды і самадастатковасці і метафарызуецца ў вобразах птушкі, ветру, поля, неба і пад. Неад’емным яе складнікам з’яўляецца рух (чародка птушак перасякае неба, гукі змятаюцца ў цішу). Вобраз “Аднаго” візуалізуецца таксама праз дзеянні – ён нараджаецца ветрам, стаіць сярод поля, якое паглынае ўсе гукі, узіраецца ў неба, чакаючы з’яўлення Палярнай зоркі. Акрамя зрокавых і кінестэтычных, паэтка апелюе да слыхавых вобразаў, створаных шматлікімі лексемамі семантычных палёў “гук” (*sound, rustling, garrulous, chattering, rumble*) і “адсутнасць гуку” (*soundless, silent, silence, sub-aural*). “Адзін” – гэта цішыня, пустэча, нейтральная прастора, якая не мае сэнсавай нагрузкі і вольная як ад адмоўнай (незадаволенасць, асуджэнне, пагроза, астрог), так і ад станоўчай (сельскагаспадарчыя расліны, жывыя істоты, нябёсы) канатацыі. Некранутасць унутранага свету чалавека, ягоную свабоду ад знешняга ўздзеяння падкрэслівае і назва трыяды – “Няходжаны” (*pathless*).

Голас “Іншага” дапаўняе і пашырае выказванні “Аднаго”, змяшчае іх у новы кантэкст і надае дадатковыя адценні. Так, у трыядзе “Птушка” з першай часткі зборніка паэтка прыводзіць выслоўе з рамана “Уольдэн, ці Жыццё ў лесе” амерыканскага пісьменніка і філосафа-трансцэдэнталіста Генры Дэвіда Тора “Толькі той дзень надыдзе досвіткам, да якога мы абуджаныя” (*Only that day dawns to which we are awake*). Дзеепрыметнік “абуджаныя” (*awake*) маркіруе пераход з прасторы сну ў прастору рэчаіснасці, працягваючы матыў прасторавага пераходу, закладзены дзеясловам “перасякае” і дзеепрыметнікам “народжаны” ў першай частцы трыяды. Падобным чынам, у трыядзе “Бязгучны” алузія да зборніка лекцый і нарысаў “Цішыня” амерыканскага кампазітара Джона Кэйджа з выказваннем, якое адмаўляе цішыню як канцэпт, як стан адсутнасці, інфармацыйнага вакууму, сцвярджаючы, што ў любым асяроддзі і ў любы час можна нешта ўбачыць ці пачуць, супастаўляецца з асяроддзем бязмежнай маўклівай прасторы, якая паглынае ўсе гукі, у першай частцы. Цікавасць уяўляе таксама прапанаваны рымскім імператарам Маркусам Аўрэліем сыход у свой уласны маленькі свет (*Retire into your own little territory*) як неад’емная патрэба чалавека. У кантэксте першай часткі трыяды, дзе падрабязна разглядаюцца асобныя складнікі чалавека як біялагічнага арганізма (страўнік, пальцы, язык і зубы) і іх функцыі, такі сыход успрымаецца як заклік да самапаглыблення, фарміравання і ўдасканалення здольнасці прыслухоўвацца да сябе, свядомага стаўлення да ўласных пачуццяў і памкненняў. У трыядзе “Няходжаны” падкрэсліваецца адносны характар асобы, адзінства канечнага і бясконцага, часовага і спрадвечнага, свабоды і прымусу.

Нарэшце, трэці голас, голас рацыянальнага “Я”, падсумоўвае тэзісы “Аднаго” і “Іншага”, прыходзіць да пэўнай высновы альбо рытарычным пытаннем заклікае аўдыторыю да далейшых разважанняў. Так, напрыклад, у трыядзе “Птушка” голас “Я” падкрэслівае бяздумнасць і неабмежаванасць птушынага палёту ў супрацьвагу ўласціваму чалавеку аналізу ўласных учынкаў. Застаецца адкрытым пытанне: ці стане чалавек птушкай, калі перастане думаць, і ці сапраўды птушкай быць лепш? У трыядзе “Бязгучны” паядноўваюцца дзве інтэрпрэтацыі гука: гук як фізічная з’ява, якая вынікае з бясконцай вібрацыі наваколя, і гук як маўленне, уласцівае адно чалавеку, носьбіт сэнсу, накіраваны на слухача. “Я” выступае сродкам аб’ектывацыі асобы, падкрэсліваючы яе залежнасць ад кантэксту, створанага знешнім асяроддзем. Такі кантэкст становіцца рухавіком, што вызначае траекторыю мыслення, якім чалавек кіруецца, адпаведна, у сваіх учынках і паводзінах. Метафарызуючы чалавека як мікракосмас, паэтка праводзіць паралель паміж фізічным целам чалавека і малым дзіцём, якое патрабуе дагляду і клопату.

Лейтматывам другой часткі зборніка – “Небяспечны свет” – выступае ідэя несумяшчальнасці, метафарызаваная ў нараджэнні чалавека як пераходзе з утульнай і бяспечнай унутранай матчынай прасторы ў варожую і непрадказальную прастору знешняга свету. Гэтым разам першым гучыць голас “Іншага”, адсылаючы чытача да творчасці Уільяма Блэйка (верш “Плач немаўляці”). Асноватворным складнікам вобраза “Іншага” ў мініяцюрах “Небяспечнага свету” становіцца канцэпцыя супярэчнасці, увасобленая ў супрацьпастаўленні ўнутранага і знешняга, асобы і грамадства (цывілізацыі), агучаная выказваннямі Лео Барсані, Томаса Мертана, Генры Дэвіда Тора і інш. Вобраз “Іншага”, прыналежага да знешняга асяроддзя, ствараецца шматлікімі лексемамі з адмоўнай канатацыяй (*dangerous, groaned, wept, helpless, incompatibility, sacrifice, tension, lonely*). Асобнай увагі заслугоўвае канцэпцыя ненатуральнасці, штучнасці ўсяго, што знаходзіцца па-за ўнутраным светам асобы, выражаная эпітэтамі “штучны” (*artificial*), “сінтэтычны” (*synthetic*) і пад. Да “штучна” створаных аб’ектаў паэтка адносіць і кніжную мову, нават калі тая грунтуецца на мясцовых гутарках ці дыялектах, у супрацьвагу натуральнай – багатай і ўнармаванай – мове рэчаў і падзей. Супастаўленне прастор “натуральнага” і “штучнага” адбываецца таксама на ўзроўні вобразнай сферы: прадукты цывілізацыі (фабрыкі, друкарні, кінастудыі) задавальняюць патрэбы, навязаныя чалавеку грамадствам, тады як усё, што яму насамрэч трэба, дае прырода (кветкі і чмялі, зоркі і вецер, дождж і адліга).

У другой частцы кожнай з трыяд “Небяспечнага свету” паэтка прамаўляе голасам “Аднаго”. “Адзін” не супярэчыць “Іншаму”, але падтрымлівае і пашырае ягоную думку. Канфлікт знешняга свету ў момант нараджэння з цемрай матчынага ўлоння ўвасабляецца ў лексемах з адмоўнай канатацыяй (б’е па вачах (*stresses the eyes*), шок (*shock*), ніколі не звыкнуцца (*never become accustomed*)). Працягваючы сфармуляваную “Іншым” канцэпцыю натуральнай і штучна створанай моў, паэтка адносіць да апошняй і граматычную

ўнармаванасць, супрацьпастаўляючы яе ўласцівай немаўлятам натуральнасці і нязмушанасці. Нягледзячы на тое, што ў гэтым раздзеле голас “Аднаго” ідзе другім, паэтка сцвярджае яго першасны характар адносна “Іншага”: “Быў некалі час, калі быў толькі Адзін” (*There was a time when there was just One* [2]). Гэты кароткі перыяд нованарожданасці Мэйрэд Меў вызначае як няпэўны і адначасова з тым вольны ад старонніх уплываў і абмежаванняў, у супрацьвагу заўсёднай стрыманасці і нават прыгнечанасці, навізанай соцыумам. Унутраная чысціня і натуральнасць мыслення “Аднаго” метафарызуецца праз вобраз адзінокага дзіцяці, якому невядомыя сацыяльна абумоўленыя адчуванні шчасця альбо засмучанасці. Для яго існуюць толькі аб’ектыўныя з’явы, падуладныя органам пачуццяў: прыемныя воку рэчы, зялёная трава і блакіт нябёсаў, жывёлы з уласцівым толькі ім пахам, і пад. Такая інтэрпрэтацыя асобы “Аднаго” як унутранага свету чалавека далучае яго да тэорыі “натуральнага выхавання” Жан-Жака Русо.

Як і ў першай частцы зборніка, голас “Я” гучыць апошнім, як светапоглядная пазіцыя, што грунтуецца як на асабістым досведзе (“Адзін”), так і на тэарэтычных ведах (“Іншы”). Паяднанне трох галасоў адбываецца на ўзроўні лексем, канцэптаў і матываў. Так, працэс нараджэння, агучаны голасам “Іншага” як пераход у новую, небяспечную прастору і ахарактарызаваны як стрэс і шок голасам “Аднаго”, вызначаецца як стваральны канфлікт, што мае вынікам выгнанне аднаго арганізма з іншага (матыў пераходу). Сказнымі для ўсіх трох галасоў выступаюць у гэтым выпадку канцэпты “святло” (*light*) і нараджэнне (*birth*), а таксама матывы пераходу (*Into the dangerous world I leapt* (Іншы) – *reminder of borders* (Адзін) – *one organism expelling another* (Я)). У наступных трыядах функцыю лейтматываў выконваюць антанімічныя матывы свабоды і абмежаванасці (*the satisfaction of personal interests and passions* (Іншы) – *freedom, it seems, was not to last* (Адзін) – *Nothing with form is born to freedom* (Я)), натуральнасці і штучнасці (*artificial tension, synthetic passions* (Іншы) – *strong-smelling animals, midsummer blue* (Адзін) – *a society of constructed selves* (Я)), маўлення (*language which all things and events speak* (Іншы) – *many languages to be spoken* (Адзін) – *I can’t verbalise them* (Я)) і пад. Цікавасць уяўляюць таксама скразныя канцэпты “зялёны” ў аднайменнай трыядзе (*the simple green, we are wedded to green*), “вечар” (*a beautiful evening, components of the evening*), “мова” (*written languages, forgetting the language, many languages to be spoken*) і інш. [2]

Трэцяя частка зборніка структурна адрозніваецца ад дзвюх першых і ўяўляе сабой сюжэтны наратыв, складзены з асобных фрагментаў накшталт мазаікі альбо вітража, кожны элемент якога самадастатковы і мае ўласны змест. У гэтай частцы голас “Аднаго” матэрыялізуецца праз вобраз дзяўчынкі ў бязмежным полі. “Іншыя” для яе – непадобныя да яе вялікія людзі, носьбіты небяспекі. Варта адзначыць, што вобразы дзяўчынкі і “іншых” ствараюцца з дапамогай канцэптаў, прысутных у дзвюх першых частках: “зеяніна” (*a green terrain, grass and hedges, reality of grass, a greenish world*), “небяспека” (*danger, intrusive*), “маўленне” (*speak tonelessly, no words explain*,

ask nothing, tell nothing, the saying of things, talks with a regulated tone), “святло” і “цёмра” (*night-time sense and daytime reality*), “адзінота” (*no sense of another presence, she has no companions, she sits alone*), “грамадства” і “цывілізацыя” (*unaccepted into society, the less civilised*), і шэраг іншых [2]. Голас “Я” ў гэтай частцы – старонні назіральнік, ад імя якога вядзецца аповед.

Такім чынам, праведзены аналіз асобных паэтычных мініяцюр са зборніка Мэйрэд Меў “Вар’яцкая адзінота: роздум міжвольнага самотніка” дазваляе вылучыць наступныя чыннікі непадзельнага адзінства трыяды “Адзін – Іншы – Я” як складнікаў ідэнтычнасці асобы: лексічнае адзінства шляхоў вербалізацыі ўласнага светаўспрымання, пераходы паміж прасторамі (унутраны – знешні свет, сон – рэчаіснасць), узаемадзеянне “галасоў” па прынцыпу “тэза – антытэза – сінтэз”, а таксама лейтматывы і скразныя канцэпцыі, якія праходзяць праз усе часткі зборніка.

ЛІТАРАТУРА

1. Máighréad Medbh. – URL: <https://www.maighreadmedbh.com/index.htm> (date of access: 25.02.2024).
2. Medbh, M. *Savage Solitude : Reflections of a Reluctant Loner* / M. Medbh. – Dublin : Dedalus Press, 2013. – 290 p.